

Мась Наталія Миколаївна

кандидат психологічних наук, начальник кафедри військової психології та педагогіки
Військовий інститут Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Україна

Сторожук Наталія Андріївна

кандидат психологічних наук, доцент кафедри військової психології та педагогіки
Військовий інститут Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Україна

Кожедуб Олена Василівна

кандидат соціологічних наук, доцент, доцент кафедри військової психології та педагогіки
Військовий інститут Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Україна

**ПЕДАГОГІЧНЕ МИСЛЕННЯ ВІЙСЬКОВОГО ПЕДАГОГА ЯК
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА**

Соціальні трансформації, які відбуваються в українському суспільстві вимагають від вищої військової школи, в підготовці офіцерських кадрів, нового нетрадиційного підходу. Професія військового, сьогодні, висуває нові вимоги і до особистості курсанта, і до особистості військового педагога. А тому, і курсант, і його педагог повинні бути інтелектуально розвинутими особистостями, в основі духовного світу яких, лежать фундаментальні знання і здатність до самоосвіти в контексті постійно зростаючих обсягів інформації [1, с. 7].

Сьогодні вищій військовій школі потрібен військовий педагог, який орієнтується в найрізноманітніших педагогічних новаціях, який вміє критично підходити до їх аналізу, створювати власні інноваційні проекти, який здатен ефективно вирішувати педагогічні завдання. Тому, актуалізується проблема вирішення завдань інтелектуального розвитку військового педагога та розвитку його педагогічного мислення.

Зазначимо, що проблема формування педагогічного мислення не є новою. Ціла плеяда науковців досліджувала різні аспекти проблеми формування та

розвитку педагогічного мислення. Серед них Ю.К. Бабанський, Д. Брунер, П.Я. Гальперін, В.В. Давидов, З.І. Калмикова, М.М. Кашапов, В.А. Крутецький, А.Н. Леонт'єв, І.Я. Лернер, М.Н. Скаткіна, Л.М. Фрідман та інші.

Сучасна вища військова школа демонструє тенденції переходу від “школи знань” до “школи мислення”, що детермінує потребу у формуванні педагогічного мислення військового педагога. Український педагогічний словник визначає мислення як вищу форму відображення дійсності в психіці, ідеальної діяльності, результатом якої є об’єктивна істина... [3, с. 208].

На думку С. Рубінштейна мислення – це рух думки, що розкриває зв’язок, яка веде від окремого до загального і від загального до окремого. Мислення – це опосередковане, засноване на розкритті зв’язків, відносин, опосередкувань узагальнене пізнання об’єктивної реальності [7, с. 285].

Мислення має генетичний зв’язок з мовою, адже думка фіксується у слові. Основною ознакою мислення є його соціальна природа, адже виникло воно в умовах вирішення людиною соціальних проблем. Мислення – це соціально зумовлений, пов’язаний з мовленням, психічний процес самостійного відображення істотно нового, тобто процес узагальненого та опосередкованого відображення дійсності в ході її аналізу і синтезу, що виникає на основі практичної діяльності в основі якої лежить чуттєве пізнання і здатність виходити далеко за її межі [2].

На думку представників психологічної науки, мислення виникло в той момент, коли у людини з’явилась проблема, яку їй було необхідно вирішити, а знань та досвіду бракувало. Наявність в проблемній ситуації відомого та невідомого, характеризувало цю ситуацію як задачу, яку необхідно розв’язати.

Відомо, що у професійному житті будь-якого педагога, в тому числі і військового, виникають проблемні ситуації, вирішення яких спонукає до пошуку нових знань.

Ведучи мову про діяльність військового педагога, про його практичне, продуктивне професійне мислення, ми маємо на увазі “педагогічне мислення”. Останнє визначається як здатність військового педагога застосовувати

теоретичні положення військового фаху, філософії, психології, педагогіки, методики викладання військово-професійних дисциплін в конкретних військово-педагогічних ситуаціях навчальної та виховної роботи; вирішувати педагогічні завдання; використовувати педагогічні ідеї в конкретних ситуаціях діяльності; “бачити” в конкретному явищі його педагогічну суть. Педагогічне мислення дозволяє військовому педагогу бачити причинно-наслідкові зв’язки військово-педагогічного процесу, аналізувати свою діяльність та діяльність вихованців, аналізувати погляди та переживання, знаходити науково обґрунтоване пояснення успіхів і недоліків, передбачати результати роботи [3, с. 252].

Педагогічне мислення військового педагога є елементом його педагогічної діяльності. Воно спрямоване на пошук виходу з неспецифічних військово-педагогічних ситуацій. Педагогічне мислення є засобом підвищення якості освітнього процесу. Такий вид мислення вирізняється поліфункціональністю, ієрархічністю, евристичністю, багатокomпонентністю [6, с. 144].

Педагогічне мислення військового педагога лежить в основі його педагогічної майстерності. Сучасний військовий педагог, в першу чергу, володіє військово-спеціальними знаннями (тактика, вогнева та стройова підготовка, знання Статутів Збройних Сил України тощо). Він повинен бути здатен до формування особистого культурного потенціалу, високого рівня психолого-педагогічної підготовки, прагнути до саморозвитку та самовдосконалення. Це основа педагогічної майстерності викладача вищого військового навчального закладу.

Загальновідомо, що кожен військовий педагог це унікальна особистість, яка має свої індивідуально-психологічні особливості не тільки мислення, а й інших психічних процесів, що у свою чергу впливає на формування та прояв його педагогічного мислення. Адже в процесі мислення відбувається аналітико-синтетична діяльність по формуванню понять професійного змісту, перетворення змістовних характеристик навчально-пізнавальної діяльності курсантів. Психологічні знання, якими володіє військовий педагог є узагальненими знаннями істотних, загальних, постійних зв’язків між фактами і

явищами педагогчної та військово-педагогічної реальності і застосовуються в практичній діяльності для вирішення педагогічних задач і ситуацій [5].

Сьогодні питання формування професійного педагогічного мислення військового педагога набуває особливої актуальності, адже є одним з основних завдань його психолого-педагогічної підготовки. Професійне педагогічне мислення сучасного військового педагога проявляється у його здатності до аналізу, рефлексії, прогнозуванні та перетворенні. Загалом володіння військовим педагогом професійним педагогічним мисленням сприяє вирішенню ним найскладніших педагогічних та військово-педагогічних ситуацій [5].

Зазначимо, що педагогічне мислення військового педагога – це його здатність усвідомлено реалізовувати у своїй педагогічній діяльності педагогічні знання, уміння та ідеї в складних військово-педагогічних ситуаціях професійної діяльності; це здатність бачити в військово-професійних, соціально-політичних, психолого-педагогічних та інших явищах соціального життя, педагогічну сутність. Ця здатність лежить в основі його професійної активності і прогнення до професійного самовдосконалення.

Сучасна військово-педагогічна наука вже більше двох десятиліть намагається обґрунтувати застосування суб'єкт-суб'єктного підходу у взаємодії учасників військово-педагогічного процесу. Зауважимо, що саме умови запровадження особистісно орієнтованого підходу у вищій військовій школі, сприяють формуванню та прояву професійного педагогічного мислення військового педагога [4].

Підсумовуючи зазначимо, що педагогічне мислення військового педагога – уміння раціонально організувати розумову працю курсантів, виробляти певну систему. Це характеристика особистості військового педагога, що якісно визначає його спроможність навчати й навчатися та уособлює рівень розвитку розумових, пізнавальних, творчих і пошуково-дослідницьких здібностей, операційно-технологічних умінь, умінь долати труднощі у вирішенні проблемних ситуацій та розв'язанні задач; використовувати різні види мислення;

вести спостереження; здійснювати самоконтроль, володіти професійною рефлексією тощо.

Список джерел:

1. Андрущенко В.П. Українська освіта у суперечностях розвитку. Вища освіта України № 3 (Тематичний випуск «Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології»). 2008. Т. 1. С. 7–10.
2. Брушлинский А.В. Мышление: процесс, деятельность, общение. Москва, 1981. 392 с.
3. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ, 1997. 373 с.
4. Гуменюк, С. В. Теорія і практика формування продуктивного педагогічного мислення майбутніх учителів фізичної культури : монографія. Хмельницький; Тернопіль: Крок, 2017. 404 с.
5. Зубрик А.Р. Формування продуктивного педагогічного мислення майбутніх учителів гуманітарних дисциплін: автореф.дис. ... канд. пед. наук. 13.00.04. Хмельницький, 2010. 20 с.
6. Осипова Е.К. Структура педагогического мышления учителя Вопросы психологии. 1987. № 5. С. 144–146.
7. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. Санкт-Петербург: Издательство «Питер», 2000. 599 с.